

MIRCEA ELIADE

(Născut în 1907)

La țigănci

În tramvai, căldura era încinsă, năbușitoare. Traversînd grăbit coridorul își spuse: „Ești un om cu noroc, Gavrilescule !” Zărise un **loc** liber, lângă o fereastră deschisă, la celălalt capăt al vagonului. După ce se așeză, își scoase batista și-și șterse îndelung fruntea și obrajii. Apoi înfășură batista pe sub guler, în jurul gâtului, își încăpu 'să-și facă vînt cu pălăria de paie. Bătrînul din fața lui îl privise tot timpul concentrat parcă s-ar fi trudit să-și aducă aminte unde îl mai văzuse. Pe genunchi ținea cu mare grijă o cutie de tablă.

— E teribil de cald ! spuse el deodată. Nu s-au mai pomenit așa călduri din 1905 !...

Gavrilescu clatină din cap continuînd să-și facă vînt cu pălăria :

— E cald într-adevăr, spuse. Dar cînd este omul cult, le suportă mai ușor pe toate. Colonelul Lawrence, bunăoară. Știți ceva de Colonelul Lawrence ?

— Nu.

— Păcat. Nici eu nu prea știu mare lucru. Dacă s-ar fi urcat în tramvaiul ăsta, i-aș fi întrebat. Îmi place să intru în vorbă cu oameni culți. Tinerii aceștia, domnul meu, erau desigur, studenți. Studenți eminenți. Așteptam cu ei în stație și i-am ascultat. Vorbeau despre un anume Colonel Lawrence și de aventurile lui în Arabia. Și ce memorie ! Recitau pe idinafară pagini întregi din cartea Colonelului. Era o frază care mi-a plăcut, o frază foarte frumoasă, despre arșița care l-a întâmpinat pe el, pe Colonel, undeva în Arabia, și care l-a lovit în creștet, l-a lovit ca o sabie... Păcat că.

nu pot să mi-o aduc aminte, cuvînt cu cuvînt. Arșița aceea teribilă a Arabiei l-ai lovit cu o sabie. L-a lovit în creștet ca o sabie,

amuțindu-l.

Taxatorul îl ascultase zîmbind, apoi îi întinse biletul. Gavrilescu își puse pălăria pe cap și începu să se caute în buzunare.

— Îmi cer iertare, șopti el după cîteva clipe, neizbutind să găsească portmoneul. Niciodată nu știu unde4 pun.

— Nu face nimic, spuse taxatorul cu o neașteptată voie bună. Avem timp. Că n-am

ajuns încă la țigănci...

Și întorcându-se spre bătrîn, îi făcu semn cu ochiul. Bătrînul roși și strîhse, nervos, cu amîndouă mîinile, cutia de tablă. Gavrilescu întinse o bancnotă și taxatorul începu să numere mărunțișul zâmbind.

— E o rușine! șopti bătrînul cîteva clipe în urmă. E nepermis!

— Toată lumea vorbește, spuse Gavrilescu, reîncepînd să-și facă vînt cu pălăria. E drept, pare o casă frumoasă, și ce grădină!... Ce grădină!... repetă el clătînînd din cap, cu admirație. Uitați-vă că începe să se zărească, adăugă el aplecîndu-se puțin ca să vadă mai bine.

Câțiva bărbați apropiară ca din întîmplare frunțile de ferestre.

— E o rușine, repetă bătrînul privind sever înaintea lui.

Ar trebui interzis.

— Sînt nuci bătrîni, continuă Gavrilescu, de aceea e atîta umbră și răcoare. Am auzit că nucul începe să dea umbră abia după treizaci-patruizeci de ani. O fi adevărat?

Dar bătrînul se prefăcu că nu aude. Gavrilescu se întoarse către unul din vecini care privise îngîhdura't pe fereastră :

— Sînt nuci bătrîni de cel puțin cincizeci de ani, începu el. De aceea e atîta umbră. Pe o arșiță ca asta, e o plăcere. Ferice de ei...

— De ele, spuse vecinul fără sănși ridice ochii. Sînt țigănci...

— Așa am auzit și eu, continuă Gavrilescu. Umblu cu tramvaiul ăsta de trei ori pe săptămîină. Și vă dau cuvîntul meu de onoare, nu s-a întîmplat o singură dată să nu aud vorbindu-se de ele, de țigănci. Le cunoaște cineva? Mă întreb : de unde au

venit?

— Au venit de mult, spuse vecinul.

— Sînt aici de douăzeci și unu de ani, îl întrerupse cineva. Cînd am venit eu **întâi** și întîi în București, țigăncile astea erau

tot aici. Dar grădina era mult mai mare.' Nu se clădise încă Liceul...

— Eu, cum vă spuneam, reîncepu Gavrilescu, trec regulat cu tramvaiul ăsta de trei ori pe săptămîna. Pentru păcatele mele, sînt profesor de pian. Zic pentru păcatele mele, adăugă îhnicînd să zîmbească, pentru că n-am fost făcut pentru asta. Eu am o fire de artist...

— Atunci vă cunosc, spuse deodată bătrînul întoreînd capul. Sunteți d-l Gavrilescu, profesor de pian. Aim o nepoțică și i-ați dat lecții acum cinci-șase ani. Mă tot întrebam de unde imi-e cunoscută figura dumneavoastră.

— Da, eu sînt, reluă Gavrilescu. Dau lecții de pian, umblu mult cu tramvaiul. Primăvara dînd nu e prea cald și adie vîntul, e o plăcere. Stai ilya o fereastră ca aista și din fuga tramvaiului vezi tot grădini înflorite. Cum vă spuneam, pe linia asta umblu de trei ori pe 'săptămîna. Și aud mereu vorbindu-se de țigănci. De multe ori mi-am pus întrebarea : Gavrilescule, mi-am spus, să presupunem că sînt țigănci, mă rog, de unde au ele atația bani ? O casă ca asta, un adevărat palat, cu grădini, cu nuci bătrâni, asta reprezintă milioane.

— E o rușine ! exclamă din nou bătrînul întoreînd capul cu dezgust.

— Și mi-am mai pus și o altă întrebare, continuă Gavrilescu. Judecînd după cît cîștig eu, o sută de lei lecția, ar trebui zece mii de lecții să facă un milion. Dar vedeți că lucrurile nu sînt atac de simple. Să presupunem că aș avea 20 de ore pe săptămîna tot mi-ar trebui 500 de săptămîni, adică aproape zece ani, și mi-ar trebui 20 de eleve cu 20 de pian. Dar problema vacanțelor de vară, cînd îmi rămîn doar două-trei eleve ? Dar vacanțele de Crăciun și de Paști ? Toate orele astea pierdute sînt pierdute și pentru milion. Așa că n-ar fi vorba de 500 de săptămîni cu 20 de ore, și 20 de eleve cu 20 de pian pe săptămîna, ci mult -mai mult, mult mai mult !

— E adevărat, spuse unul din vecini. În zilele noastre nu se mai învață la pian.

— Ah ! exclamă deodată Gavrilescu, lovindu-se cu pălăria pe frunte. Simțeam că-mi lipsește ceva și nu-mi dădeam seama ce. Servieta ! Am uitat servieta cu partituri. M-am luat de vorbă cu Mame Voitinovici, mătușa Otiliei, și-am uitat servieta... Ce ghinion !... adăugă scoțîndu-și batista de sub guler și băgînd-o în

buzunar. Pe arșița asta, ia-o, Gavrilescule, înapoi cu tramvaiul pînă în strada Preoteselor...

Privi deznădăjduit în jurul lui, parcă ar fi așteptat să-l oprească cineva. Apoi, se ridică brusc :

— Imi pare bine de cunoștință, spuse, scoțîndu-și pălăria și înclinîndu-se ușor de mijloc.

Apoi ieși repede pe platformă, chiar în clipa cînd se oprea tramvaiul. Coborînd, Gavrilescu regăsi arșița și mirosul de asfalt topit. Traversă cu greutate strada ca să aștepte tramvaiul spre direcția opusă. Gavrilescule, șopti, atenție ! că parcă-parca ai începe să îmbătrânești. Te ramolești, îți pierzi memoria. Repet: atenție ! că n-ai dreptul. La 49 de ani bărbatul este în floarea vîrstei... Dar se simțea obosit, istovit și se lăsă să cadă pe bancă, în plin soare. Iși scoase batista și începu să se șteargă pe față. Asta îmi aduce aminte de ceva, își spuse ca să-și dea curaj. Un mic efort, Gavrilescule, un mic efort de memorie. Undeva, pe o bancă, fără un ban în buzunar. Nu era așa de cald, dar era tot vară... Privi în jurul lui strada pustie, casele cu obloanele trase, cu storurile lăsate, parcă ar fi fost părăsite. Pleacă lumea la băi, își spuse, mîine, poimîine, plecă își Otilia. Și atunci își aminti: era la Charlottenburg ; se afla, tot ca acum, pe o bancă, în soare, dar atunci era nemîncat, fără un ban în buzunar. Cînd ești tînăr și ești artist, le suportă pe toate mai ușor, își spuse. Se ridică și făcu câțiva pași în stradă, să vadă dacă se zărește tramvaiul. Umblind, parcă arșița își pierdea din văpaie. Se întoarse și, lipindu-se de zidul unei case, își scoase pălăria și începu sănși facă vînt.

La vreo sută de metri în susul străzii era parcă o oază de umbră. Dintr-o grădină se revărsau, înalte, deasupra trotuarului, raimuri stufoase, compacte, de tei. Gavrilescu le privea fascinat, șovăind. Întoarse încă o dată capul în direcția tramvaiului, apoi porni hotărît cu pași mari, ținîndu-se pe lîngă ziduri. Cînd ajunse, umbra i se păru mai puțin deasă. Dar se simțea totuși răcoarea grădinii și Gavrilescu începu să respire adînc, dîndu-și puțin capul pe spate. Ce trebuie să fi fost acum o lună de zile, cu teii în floare, își spuse visător. Se apropie de poarta cu grilaj și cercetă iogrădina. Pietrișul fusese udat de curînd, și i se vedeau rondurile cu flori, iar în fund un bazin înconjurat cu pitici. Auzi în acea clipă tramvaiul trecînd cu un uruit uscat pe lîngă el, și întoarse capul. Prea tîrziu ! exclamă, zîmbind. *Zu-spat!* adăugă și, înălțînd brațul, îi făcu semn cu pălăria multă vreme, ca în Gara

756

Mircea Eliade

La țigănci

757

de Nord, cînd, pe timpuri, Elsa pleca să petreacă o lună la familia ei, într-un sat de lîngă Miinchen.

Apoi, cuminte, fără grabă, începu să înainteze. Ajuns la stația următoare, își scoase

haina și se pregăti să aștepte, când îl lovi deodată mirosul amărui al frunzelor de nuc strivite între degete. Intoarse capul și privi în jurul lui. Era singur. Cât putea vedea cu ochii trotuarul era pustiu. Nu îndrăzne să privească cerul, dar simțea deasupra capului aceeași lumină albă, incandescentă, orbitoare, și simțea văpaia fierbinte a străzii lovindu-l peste gură, peste obraji. Porni atunci la drum, resemnat, cu haina sub braț, cu pălăria trasă apăsător pe frunte. Când zări de departe umbra deasă a nucilor, simți cum începe să i se bată inima, și grăbi ușor pasul. Aproape ajunsese când auzi tramvaiul gamând metalic în urma lui. Se opri, și-l salută lung cu pălăria. Prea târziu ! exclamă. Prea târziu !...

La umbra nucilor îl întâmpină o neașteptată, nefirească răcoare, și Gavrilescu rămase o clipă derutat, zîmbind. Parcă s-ar fi aflat dintr-o dată într-o pădure, la munte. Incepu să privească uluit, aproape cu respect, arborii înalți, zidul de piatră acoperit cu iederă, și pe nesimțite îl cuprinse o infinită tristețe. Atîția ani trecuse cu tramvaiul prin fața acestei grădini, fără să aibă o singură dată curiozitatea să se coboare și s-o privească andeaproape. Înainta încet, cu capul ușor aplecat pe spate, privind creștetele înalte ale arborilor. Și deodată se trezi în fața porții, și acolo, parcă ascunsă de mult, pîndindu-l, îi ieși în față o fată tînă, frumoasă și foarte oacheșă, cu salbă de cercei mari de aur.

Apucîndu-l de braț, îl întrebă în șoaptă :

— Pofțiți la țigănci ?

li zîmbi cu toată gura, și cu ochii, și, văzîndu-l că șovăie, îl trase ușor de braț în curte. Gavrilescu o urmă fascinat: dar după cîțiva pași se opri, parcă ar fi vrut 'să 'spună ceva.

— Nu vreți la țigănci ? îl întrebă din nou fata, coborînd și mai mult glasul.

Il privi scurt, adînc, în ochi, apoi îi luă mîna și-l conduse repede către o căsuță verde, pe care anevoie ar fi bănuț-o acolo, ascunsă între tufe 'mari de 'liliac și boz. Deschise ușa și-l împinse ușor înainte. Gavrilescu pătrunse într-o penumbră curioasă, parcă ferestrele ar fi avut geamuri albastre și verzi. Auzi, depărtat, apropiindu-se tramvaiul, și uruitul metalic i se păru atît de insuportabil încît își duse mîna la frunte. Când zgomotul se pierdu, des-

coperi lîngă el, așezată la o masă cu picioarele scurte, cu o ceașcă cu cafea înainte, o bătrînă care-l privea curios, așteptînd să se

trezească.

— Ce-ți dorește inima pe ziua de azi ? îl întrebă ea. O țigancă, o grecoaică, o nemțoaică...

— Nu, o întrerupse Gavrilescu ridicînd brațul. Nu nemțoaică.

— Atunci, o țigancă, o grecoaică, o evreică, reluă bătrîna..

Trei sute de lei, adăugă.

Gavrilescu zîmbi cu gravitate.

— Trei lecții de pian ! exclamă el începînd să se caute în buzunare. Fără să mai socotim tramvaiul dus și întors.

Bătrîna sorbi cafeaua și rămase pe gînduri.

— Ești muzicant ? îl întrebă ea deodată. Atunci are să-ți placă.

— Sînt artist, spuse Gavrilescu scoțînd rînd pe rînd mai multe-batiste umede dintr-un buzunar al pantalonilor și trecîndu-le metodic, una cîte una, în celălalt buzunar. Pentru păcatele mele am ajuns profesor de pian, dar idealul meu a fost, de totdeauna, arta pură. Trăiesc pentru suflet... Vă cer iertare, adăugă stînjinit, așezîndu-și pălăria pe măsută și începînd să depună în ea obiectele pe care le scotea din buzunare. Niciodată nu găsesc portmoneul

cînd trebuie...

— Nu e grabă, spuse bătrîna. Avem timp. Nu e nici trei...

— Vă cer iertare dacă vă «contrazic, o întrerupse Gavrilescu,. dar cred că vă înșelați. Trebuie să fie aproape patru. La trei am terminat eu lecția cu Otilia.

— Atunci isă știi că iar a stat ceasul, șopti bătrîna căzînd

din nou pe gînduri.

— Ah ! în sfîrșit, exclamă Gavrilescu arătîndu-i triumfător

portmoneul. Era acolo unde trebuia să fie... Numără bancnotele și i le întinse.

— Să -l duci la bordei, spuse bătrîna ridicînd privirile. Gavrilescu se simți apucat de mîină și, întorcînd speriat capul,

regăsi lîngă el fata care-l ispitise în poartă. O urmă intimidat, purtînd sub braț pălăria încărcată de obiecte.

— Să le ții bine minte, îi spuse fata. Să nu le încurci: o țigancă, o grecoaică, o evreică...

Se opri și, privindu-l o clipă, adînc, în ochi, izbucni într-un rîs scurt, tăcut. Gavrilescu tocmai începuse să-și transporte diferitele obiecte din pălărie în buzunare.

— Ah ! făcu el. Eu sînt artist. Dacă ar fi fost după mine, eu aş fi rămas aici, MI boschetele atstea, şi arată teu pălăria spre copaci, îmi place natura. Şi pe o arşiţă ca asta, să poţi respira aer curat, în răcoarea asta, ica la munte... Dar unde mergem ? Întrebă, văzînd că fata se apropie de un gard de lemn şi deschide portiţa.

— La bordei... Aşa a spus baba...

Îl apucă din nou de braţ şi—1 trase după ea. Intrară într-o grădină neîngrijită, cu trandafiri şi crini pierduţi printre bălării şi tufe de măceş. Căldura începea isă ise simtă din nou şi Gavrilescu şovăi, dezamăgit.

— Îmi făceam iluzii, spuse. Venisem pentru răcoare, pentru natură...

— Aşteaptă pînă oi intra în bordei, îl întrerupse fata arătîndu-i cu braţul o căsuţă veche, părăind pe jumătate părăginită, care se desluşea în fundul grădinii.

Gavrilescu îşi puse pălăria pe cap şi o urmă posomorit. Dar cînd ajunse în tindă, simţi că iniima începe să-i bată din ce în ce 'mai puternic, şi se opri.

— Sînt emoţionat, spuse, nu-imi dau .seama de ce...

— Să nu bei prea multă cafea, şopti fata deschizînd uşa şi împingîndu-l înăuntru.

Era o încăpere ale cărei margini nu le putea vedea, căci perdelele erau trăise şi în semiîntunerice paravanele se confundau cu pereţii. Începu să înainteze, călcînd pe covoare din ce în ce mai groase şi mai moi, ca şi cum ar fi călcat pe saltele, şi cu fiecare pas bătaia inimii se accelera, pînă ce îi fu frică să mai înainteze, şi se opri. În acea clipă se isimţi deodată fericit, parcă ar fi fost din nou -tânăr, şi toată lumea ar fi fost a lui, şi Hildegard ar fi fost de asemenea a lui.

— Hildegard ! exclamă el adresîndu-ise fetei. Nu m-am mai gîndit la ea de douăzeci de ani. A fost marea mea dragoste. A fost femeia vieţii mele !...

Dar, întoreînd capul, îşi dădu seama că fata plecase. Sifmţi aturici în nări un parfum sfios şi exotic, şi o dată auzi bătînd din palme şi odaia începu să se lumineze într-un chip misterios, ca şi cum perdelele ar fi fost trase încet, foarte încet, una după alta, lăisînd să pătrundă treptat lumina după-amiezei de vară. Gavrilescu avu timp să observe că nici o perdea nu se imişcase, înainte de a da cu ochii de trei fete tinere care se aflau la cîţiva metri în faţa lui, bătînd uşor din palme şi rîzînd.

La Țiganei

759

— Aşa ne-ai ales, spuse una din ele. O țigancă, o grecoaică, o evreică...

■— Dar să vedem dacă ai să ne ghicești, spuse a doua.

— Să vedem dacă ai să știi care-i țiganca, adăugă a treia. Gavrilescu lăsase să-i cadă pălăria ide paie, și ile privea fix,

împietrit, ca și cum nu le-ar fi văzut, ca și cum ar fi privit altceva, dincolo de ele, dincolo de paravane.

— Mi-e sete ! șopti el deodată, și—și duse mina la gât.

— Ți-a trimis baba cafea, spuse una din fete.

Dispăru după un paravan și se întoarse cu o tavă rotunda de lemn, pe care se afla o ceașcă cu cafea și un ibric. Gavrilescu apucă ceașca și o dădu peste cap, apoi i-o întinse zîmbind.

—■ Mi-e teribil de sete, șopti.

— Asta o să fie fierbinte, că e din ibric, spuse fata umplîn-du-i ceașca. S-o bei încet...

Gavrilescu încercă să soarbă, dar cafeaua era atât de fierbinte încot își fripse buzele, și atunci așeză descurajat ceașca pe tavă.

— Mi-e sete ! repetă el. Daică aș putea să beau puțină apă. Celelalte două fete dispărură după paravan și se întoarseră

repede cu două tăvi pline.

— Ți-a trimis baba dulceață, spuse una din ele.

— Dulceață de trandafiri își șerbet, adăugă cealaltă.

Dar Gavrilescu zări cana plină cu iapă, și deși văzuse alături paharul gros de sticlă verde, brumată, apucă, cu aimînidouă mîi-niie, cana și o duse la gură. Bău îndelung, gîlgîind, dîndu-și capul pe spate. Apoi oftă, așeză cana pe tavă și scoase din buzunar una din batiste.

— Domnișoarelor! exclamă el înepînd să se șteargă pe frunte, tare mi-a fost sete. Auzisem de unul, ColoneM Lawrence...

Fetele se priviră între ele cu înțeles, apoi izbucniră toate în rik Rffdeau de astă dată din toată inima și din ce în ce mai tare. La început Gavrilescu le privi mirat, apoi fața i se luminează de un mare zîmlbet, și în cele din urmă începu și el să rîdă. Se șterse îndelung cu batista.

— Dacă-imi dați voie să pun și eu o întrebare, vorbi el tîr-ziu : aș fi curios să știu ce v-a apucat.

— RMeam că ne-ai spus Domnișoare, vorbi una din ele. Și aici sîntem la țigănci...

760

Mircea Eliade

— Nu e adevărat ! o întrerupse alta. Nu te lua după ea că vrea să te păcălească. Rîdeam că te-ai încurcat își-ai băut din cană în loc să bei din pahar. Dacă ai fi băut din pahar...

— N-o asculta ! o întrerupse a treia. Vrea să te păcălească. Să-ți spun eu care e adevărul : rîdem că ți-a fost frică...

— I-a fost frică ! I-a fost **frică** ! repetă a treia. Gavrilescu făcu un pas înainte și înălță solemn brațul :

■— Domnișoarelor ! strigă el jignit. Văd că nu știți cu tine aveți de-a face. Eu nu sînt un oarecine. Eu sînt Gavrilescu, artist... Și înainte de a fi ajuns, pentru păcatele mele, un biet profesor ide pian, eu am trăit un vis de poet. Domnișoarelor, exclamă patetic, după o pauză, la 20 de ani eu am cunoscut, m-am îndrăgostit își am iubit pe Hildegard !

Una din fete îi apropie un fotoliu și Gavrilescu se așeză sus-pinînd adînc.

— Ah ! începuse el după o lungă tăcere. De ce mi-ați adus aminte de tragedia vieții mele ? Pentru că, ați înțeles, Hildegard n-a devenit niciodată soția mea. S-a întîmplat ceva, s-a întîmplat ceva teribil...

Fata îi întinse ceașca cu cafea și Gavrilescu începuse să soarbă gînditor.

— S-a întîmplat ceva teribil, reluă el tîrziu. Dar ce ? Ce s-a putut întîmpla ? E curios că nu-mi aduc aminte. E adevărat, nu m-am inai gîndit la Hildegard de foarte mulți ani. Mă învățasem cu ideea. îmi spuneam : Gaivrilescu, ce-a fost, a fost ! Așa sînt artiștii, fără noroc. Și deodată, adineaori, intrînd aici, la voi, mi-am adus aminte că am cunoscut și eu o pasiune nobclă, mi-am adus aminte că am iubit-o pe Hildegard !...

Fetele se priviră între ele și începură să bată din palme.

— Tot eu am avut dreptate, spuse a treia fată. I-a fost frică.

— Da, încuviințară celelalte. Ai avut dreptate : i-a fost frică... Gavrilescu ridică ochii și le privi lung, melancolic.

■— Nu înțeleg ce vreți să spuneți...

— Ți-e frică, rosti provocator una din fete, făcînd un pas spre el. Ți-a fost frică de cum ai intrat...

— De aceea ți-a fost atât de sete, vorbi a doua.

— Și de atunci schimbi mereu vorba, adăugă cealaltă. Tu ne-ai ales, dar ți-e frică să ne ghicești.

— Tot nu înțeleg, încercă Gavrilescu să se apere.

— Trebuia să ne ghicești de la început, continuă a treia fata. Să ghicești care-i țiganca, care-i grecoaica, care-i evreica...

La țigănci

761

— Încearcă acum, dacă zici că nu ți-e frică, reluă cea dintâi.

Ghicește. Care-i țiganca ?

— Care-i țiganca ? Care-i țiganca ? auzi Gavrilescu, ca un ecou, vocile celorlalte.

Zîmbi și le măsură din nou cu privirile.

— Asta-mi place, începu el, simțindu-se deodată bine dispus. Va să zică, dacă ați aflat că sînt artist, voi credeți că trăiesc în nori, că habar n-am cum arată o țigancă...

— Nu schimba iar vorba, îl întrerupse una din fete.

Ghicește-ne !

— Va să zică, reluă Gavrilescu cu încăpăținare, voi credeți că n-am nici atîta imaginație încît să ghicesc cum arată o țigancă, mai ales cînd e tînăra, frumoasă și goală...

Căci, firește, le ghicise de cum dăduse cu ochii de ele. Cea care făcuse un pas spre el, pe de-a-ntregul goală, foarte neagră, cu părul și ochii negri, era fără îndoială țigancă. A doua, și ea goală, dar acoperită cu un voal verde-pal, avea un trup nefiresc de alb și strălucitor ca sideful, iar în picioare purta papuci aurii. Asta nu putea fi decît grecoaica. A treia, fără îndoială, era evreica : avea o fustă lungă de catifea vișinie, care-i strîngea trupul pînă la mijloc, lăsîndu-i pieptul și umerii goi, iar părul bogat, roșu aprins, era adunat și împletit savant în creștetul capului.

— Ghicește-ne ! Care-i țiganca ? Care-i țiganca ? strigară toate trei.

Gavrilescu se ridică din fotoliu și, întinzînd brațul spre fata goală și tuciurie din fața lui, rosti solemn :

— Pentru că sînt artist, primesc să fiu pus la încercare, chiar la această încercare copilărească, și răspund: Tu ești țiganca !

În clipa următoare, se simți prins de mâini, și fetele începură să-l învîrtească în cerc, strigînd și șuierînd, și parcă vocile veneau de foarte departe.

— N-ai ghicit ! N-ai ghicit ! auzi el ca prin vis.

Încercă să se oprească, să se smulgă din mîinile acelea care-l învîrteau în iureș, ca într-o horă de iele, dar îi fu peste putință să se desprindă. Simțea în nări dogoarea trupurilor tinere și parfumul acela exotic, depărtat, și auzea în el, dar și în afara lui, pe covor, picioarele fetelor dănțuind. Simțea de asemenea că hora îl poartă ușor, printre fotolii și paravane, către fumul încăperii, dar după cîtva timp renunță să se mai împotrivească — și nu-și mai dădu seama de nimic.

762

Mircea Eliade

Trezindu-se, dădu cu ochii de fata oacheșă și goală îngenuncheată pe covor, în fața divanului, și se ridică în capul oaselor.

— Am dormit mult ? o întrebă.

— Nici n-ai apucat să dormi, îl liniști fata. Doar ce-ai ațipit.

— Dar ce Dumnezeu mi-ați făcut ? întrebă el ducîndu-și mîna la frunte. Mă simt cam amețit.

Privi cu mirare în jurul lui. Parcă nu mai era aceeași încăpere, și totuși recunoștea, așezate asimetric printre fotolii, divane sau oglinzi, paravanele care-l impresionaseră de cum intrase. Nu-și putea da socoteala cum erau alcătuite. Unele foarte înalte, aproape atin-gînd tavanul, s-ar fi confundat cu pereții dacă, pe alocuri, nu sar fi întins, prin unghiuri ascuțite, pînă la mijlocul odăii. Altele, misterios luminate, păreau a fi ferestre, pe jumătate acoperite' cu, perdele, deschizîndu-se spre coridoare interioare. Alte paravane, multicolor și curios pictate, sau acoperite cu șaluri și broderii care cădeau în falduri pe covoare, confundîndu-se cu ele, alcătuiau, s-ar fi spus, prin felul cum erau așezate, alcovuri de diferite forme și mărimi. Dar i-a fost de ajuns să-și oprească doar cîteva clipe privirile asupra unui asemenea alcov, ca să înțeleagă că era o iluzie, că, de fapt, ceea ce vedea el erau două sau trei paravane separate care-și împreunau imaginile într-o mare oglindă cu ape verzi-aurii. În clipa cînd își dădu seama de iluzie, Gavrilescu simți că odaia începe să se învîrtească în jurul lui, și-și duse din nou mîna la frunte.

—■ Ce Dumnezeu mi-ați făcut ? repetă el.

— Nu m-ai ghicit, șopti fata cu un zîmbet întristat. Și totuși ți-am făcut semn cu ochiul că nu eu sînt țiganka. Eu sînt grecoaica.

—■ Grecia ! exclamă Gavrilescu, ridicîndu-se brusc în picioare. Grecia eternă !...

Parcă oboseala iar fi pierit ca prin farmec. Își auzea bătăile inimii accelerîndu-i-se, o nemaiîntîlnită beatitudine i se risipi ca un fior cald în tot trupul.

— Cînd eram în dragoste cu Hildegard, continuă exaltat, nu visam decît asta, să facem împreună o călătorie în Grecia.

— Ai fost un prost, îl întrerupse fata. Nu trebuia să visezi, trebuia s-o iubești...

— Aveam 20 de ani și ea nu împlinise încă 18. Era frumoasă. Eram amîndoi frumoși, adăugă.

În acea clipă își dădu seama că era îmbrăcat într-un costum ciudat : avea pantaloni largi asemenea șalvarilor și o tunică scurtă

La țigănci

763

de mătase galben-aurie. Se privi mirat în oglindă, parcă i-ar fi fost greu să se recunoască.

— Visasem să mergem în Grecia, reluă el tîrziu cu un glas mai potolit. Nu, era mai 'mult decît un vis, era ceva care începuse sa fie real, căci hotărîsem sa plecăm în Grecia foarte curînd după nuntă. Și atunci s-a întîmplat ceva. Dar ce Dumnezeu s întîmplat ? se întrebă după o pauză ducîndu-și mîinile la tîmple. Era tot așa, o 2Î caldă oa asta, o zi teribilă de vară. Am văzut o bancă și m-am îndreptat spre ea, și atunci am simțit arșița lovindu-mă în creștet, lovindu-mă ca o sabie în creștetul capului... Nu, asta e povestea Colonelului Lawrence, asta am aflat-o azi de la studenți, așteptînd tramvaiul. Ah ! dacă așa avea un pian, exclamă el deznădăduit.

Fata se înălță sprintenă de pe covor și, apucîndu-l de mîină, îi șopti :

— Haide cu mine !...

Îl trase repede după ea printre paravane și oglinzi, și după cîtva timp grăbi într-atît pasul încît Gavrilescu simți curînd că aleargă, și vru să se oprească o clipă, să-și tragă răsuflarea, dar fata nu-l lăsă.

— E tîrziu, șopti ea din fugă, și iarăși i se păru că vocea e ca un șuierat care îl ajunge de foarte departe.

Dar de data asta nu ameți, deși trebui sa ocolească, în fugă, nenumărate divane și perne moi și cufer, și lăddțe acoperite cu covoare, și oglinzi mari și mărunte, tăiate uneori în forme ciudate, care apăreau din senin în fața lor, parcă atunci ar fi fost

așezate pe covor. Pe neașteptate, ieșind dintr-un fel de coridor alcătuit din două rînduri de paravane, pătrunseră într-o încăpere largă și însorită. Acolo, rezemate de pian, îl așteptau celelalte două fete.

— Ce-ați întârziat atît ? îi întrebă cea cu părul roșu. S-a răcit cafeaua.

Gavrilescu își trase răsufarea și, făcînd un pas spre ea, ridică amîndouă brațele în sus, ca și cum ar fi vrut să se apere :

— Ah, nu, spuse, eu nu mai beau. Am băut destulă cafea. Eu, domnișoarelor, deși fire de artist, duc o viață regulată. Nu-mi place sămi pierd timpul prin cafenele.

Dar, ca și cum nu l-ar fi auzit, fata se întoarse spre grecoaică :

— De ce-ați întârziat atît ? întrebă ea din nou.

— Și-a adus aminte de Hildegard.

— Nu trebuia să-l lași, vorbi a treia fată.

764

Mircea Eliade

La țigănci

765

— Pardon, dați-mi voie, interveni Gavrilescu apropiindu-se de pian. Aceasta e o chestiune strict personală. Nu mă poate nimeni împiedica. A fost tragedia vieții mele.

— Acum iar o să ftntrie, spuse fata cu părul roșu. S-a încurcat din nou.

— Dați-mi voie, izbucni Gavrilescu. Nu m-am încurcat de loc. A fost tragedia vieții mele. Mi-am adus aminte de ea cum am intrat aici. Ascultați ! exclamă apropiindu-se de pian. O să vă cînt ceva și o să înțelegeți.

— Nu trebuia să-l lași, auzi el pe cele două fete șoptind. Acum n-o să ne mai ghicească niciodată...

Gavrilescu rămase cîteva clipe concentrat, apoi își plecă umerii deasupra clapelor și și pregăti mîinile ca și cum ar fi fost gata să atace cu brio.

—■ Mi-am adus .aminte ! exclamă el deodată. Știu ce s-a întîmplat !

Se ridică nervos de pe scaun și începu să se plimbe, cu privirile plecate în covor.

— Acum știi, repetă el de mai multe ori, în șoaptă. Era tot așa ca acum, într-o vară. Hildegard plecase cu familia ei la Konigs-berg. Era teribil de cald. Locuiam în Charlottenburg, și ieșisem să mă plimb pe sub arbori. Erau arbori înalți, bătrâni, cu umbră deasă. Și era pustiu. Era prea cald. Nu îndrăznea nimeni să iasă din casă. Și acolo, sub arbori, am zărit o fată tânără, care plîngea în hohote, plîngea cu obrazul ascuns în mâini. Și m-a mirat mult, căci își scosese pantofii și-și rezema picioarele pe o mică valiză, așezată înaintea ei, pe pietriș... Gavrilescule, mi-am spus, iată o ființă nefericită. De unde să bănuiesc eu...

Se opri din mers și se întoarse brusc către fete :

•— Domnișoarelor ! exclamă patetic, eram tânăr, eram frumos

și aveam un suflet de artist. O fată abandonată îmi rupea inima.

Am stat cu ea de vorbă, am încercat s-o consolez. Așa a început

tragedia vieții mele.

— Și acum ce-i de făcut ? întrebă fata cu părul roșu, adre-sîndu-se celorlalte.

— Să mai așteptăm, să vedem ce ne spune baba, vorbi grecoaica.

— Dacă mai așteptăm, n-are să ne ghicească niciodată, spuse treia fată.

— Da, tragedia vieții mele, continuă Gavrilescu. O chema Elsa... Dar m-am resemnat. Mi-am spus: Gavrilescule, așa a fost să fie. Ceasul rău ! Așa sînt artiștii, fără noroc...

— Vedeți ? vorbi din nou fata cu părul roșu. Acum iar se încurcă, și n-o să mai știe cum să iasă.

— Ah, destinul ! exclamă Gavrilescu, ridicînd amîndouă brațele în aer și întorcîndu-se spre grecoaică.

Fata îl privea zîmbind, cu brațele împreunate la spate.

— Grecia eternă ! exclamă el. N-am mai apucat să te văd.

— Lasă asta ! Lasă asta ! strigară celelalte două fete apropiindu-se de el. Adu-ți aminte cum ne-ai ales !...

— O țigancă, o grecoaică, o evreică, spuse grecoaica privindu-l cu înțeles adînc în ochi. Așa ai vrut, așa ne-ai ales...

— Ghicește-ne ! strigă fata cu părul roșu, și ai să vezi cit are să fie de frumos.

— Care-i țiganca ? Care-i țiganca ? întrebare toate trei deodată, înconjurîndu-l.

Gavrilescu se retrase repede și se rezemă de pian.

— Va să zică, începu el după o pauză, așa-i povestea aici pe la voi. Artist sau muritor de rînd, voi o țineți una și bună : să vă ghicesc țiganca. Și de ce mă rog ? Cine a dat ordin ?

— Asta-i jocul nostru, aici, la țigănci, spuse grecoaica, încearcă să ghicești. N-are să-ți pară rău.

— Dar mie nu mi-e capul la joc, continuă Gavrilescu cu fervoare. Eu mi-am adus aminte de tragedia vieții mele. Căci, vedeți, acum înțeleg foarte bine : dacă în seara aceea, la Charlottenburg, n-aș fi intrat cu Elsa într-o berărie... Sau, chiar dacă aș fi intrat, dar dacă aș fi avut bani cu mine, și aș fi putut plăti eu consumația, viața mea ar fi fost alta. Dar s-a întîmplat că n-aveam bani, și a plătit Elsa. Și a doua zi am umblat peste tot, să caut cîteva mărci să-mi plătesc datoria. Dar n-am găsit. Toți prietenii, toate cunoștințele erau plecate în vacanță. Era vară, era teribil... de cald...

— Iar îi e frică, șopti fata cu părul roșu plecîndu-și privirile

în covor.

— Ascultați, că nu v-am spus tot, strigă patetic Gavrilescu. Trei zile n-am găsit bani, și mă duceam în fiecare seară s-o văd pe Elsa, la gazda ei : 'să mă iscuze că nu găsisem bani. Și pe urmă mergeam amîndoi la berărie. Dacă măcar m-aș fi ținut tare și n-aș fi primit să merg cu ea la berărie ! Dar, ce vreți ? Mi-era foame. Eram tînăr, eram frumos, Hildegard era plecată la băi și mi-era

,

766

Mircea Eliade

La țigănci

767

foame. Vă spun drept, erau zile cînd mă culcam nemîncat. Viață de artist...

— Și acum ce-i de făcut ? îl întrebară fetele. Căci trece timpul, trece timpul.

— Acum ? exclamă Gavrilescu ridicînd din nou brațele. Acum e bine și oald, și-mi place la voi, că sînteți tinere și frumoase, și stați aici, în fața mea, gata să mă serviți cu dulceață și cafea. Dar nu mai rni-e sete. Acum mă simt bine, mă simt perfect. Și-mi spun: Gavrilescule, fetele astea așteaptă ceva ide la tine. Fă-le plăcerea. Dacă vor să le ghicești, ghicește-le. Dar, atenție ! Atenție, Gavrilescule, că dacă iar greșești, te prind în hora lor și nu te mai deștepți pînă la ziuă...

Ocoli zîmbind pianul în așa fel încît să-l aibă pavăză între el și fete.

— Va să zică, voi vreți să vă spun care-i țiganka. Ei bine, am să vă spun...

petele se aliniară emoționate, fără să scoată un cuvânt, pri-vindu-l în ochi.

— Am să vă spun, reluă el după o pauză.

Apoi întinse brusc, nelodnamatic brațul către fata acoperită cu voalul verde-pal și așteptă. Fetele împietriră, ca și cum nu le-ar fi venit să creadă.

— Ce are ? întrebă tîrziu cea cu părul roșu. De ce nu poate să ghicească ?

— I s-a întîmplat ceva, spuse grecoaica. Și-a adus aminte de ceva, și s-a pierdut, s-a rătăcit în trecut.

Fata pe care el o socotise țigancă înainta câțiva pași, luă tava cu cafele și, trecînd prin fața pianului, șopti, zîmbind întristată:

— Eu sînt evreica...

Apoi dispăru tăcută după paravan.

— Ah ! exclamă Gavrilescu lovindu-se cu palma pe frunte. Ar fi trebuit să înțeleg. Avea ceva în ochi care venea de foarte departe. Și avea un voal prin care se întrezărea tot, dar exista totuși un voal. Era ca în Vechiul Testament...

Bxusc, fata cu părul roșu izbucni în rîs.

— Nu ne-a ghicit boierul ! strigă. N-a ghicit care-i țiganka— își trecu mîna prin păr și, scumirîndu-se de cîteva ori, pletele

îi căzură irosii, aprinse pe umeri. Începu să dănțuiască învîrtindu-se încet, în cerc, bătînd din palme și cîntînd.

— Spune, grecoaico, cum ar fi fost ? strigă ea scuturîndu-ș» pletele.

— Dacă ai fi ghicit-o, ar fi fost foarte frumos, șopti grecoaica. Ți-am fi cîntat și ți-am fi dănțuit și te-am fi plimbat prin toate odăile. Ar fi fost foarte frumos.

— Ar fi fost foarte frumos, repetă Gavrilescu cu un zînv

bet trist.

— Spune-i, grecoaico ! strigă țiganka oprindu-se în fața lor, dar continuînd să bată ritmic din palme și lovind tot mai puternic cu piciorul gol pe covor.

Grecoaica se furișă aproape de el și începu să-i spună. Vorbea repede, în șoaptă, clătinînd uneori din cap sau trecîndu-și degetele peste gură, dar Gavrilescu nu izbutea s-o înțeleagă. O asculta zîmbind, cu privirile pierdute, șoptind la răstimpuri :

— Ar fi fost frumos !...

Auzea tot mai puternic piciorul țigăncii lovind în covor cu un sunet surd, subpămîntean, pînă ce ritmul acela necunoscut și sălbatic i se păru peste putință de suportat, și atunci, cu un efort, se repezi la pian și începu să cînte.

— Acum spune-i și tu, țiganco ! strigă grecoaica.

O auzi cum se apropie, ca și cum ar fi dăntuit pe o tobă uriașă de bronz, și cîteva clipe în urmă îi simți în spate respirația fierbinte. Gavrilescu se aplecă mai mult asupra pianului și-și repezi mîinile cu toată puterea, aproape cu furie, parcă ar fi vrut să răscolească clapele, să le smulgă și să-și facă loc cu unghiile în pântecul pianului, și apoi mai departe, mai în adînc.

Nu se mai gîndea la nimic, furat de melodiile noi, necunoscute pe care le asculta parcă pentru întîia oară, deși îi veneau una după alta în minte, ca și cum și le-ar fi amintit după foarte multă vreme. Târziu *se opri, și atunci își dădu seama că rămăsese singur și că în odaie se făcuse aproape întuneric.

— Unde sînteți ? strigă el ridicîndu-se speriat de pe scaun. , Șovăi cîteva clipe, apoi se îndreptă spre paravanul după care

dispăruse evreica.

— Unde v-ați ascuns ? strigă din nou.

încet, călcînd în vîrful picioarelor, ca și cum ar fi vrut să le surprindă, se furișă după paravan. Aici s-ar fi spus că începe o altă odaie care părea că se prelungește într-un coridor întortocheat. Era o odaie curios alcătuită, cu tavanul scund și neregulat, cu pereții ușor ondulați dispărînd și reapărînd din întuneric. Gavrilescu făcu cîteva pași la întîmplare, apoi se opri să asculte. I se păru că, chiar în acea clipă, auzise foșnete și pași repezi trecînd foarte aproape de el, pe covor.

La țigănci

769

"68

Mircea Eliade

— Unde sînteți ? strigă.

își ascultă ecoul, încercînd să pătrundă cu privirile prin întuneric. I se păru că le zărește pe toate trei pitite într-un unghi al coridorului și porni într-acolo, cu brațele întinse înaintea lui, bîjbîind. Dar după cîtva timp își dădu seama că apucase într-o direcție greșită, căci descoperi coridorul cotind departe, la cîteva metri pe mîna stîngă, și se opri din nou.

— Degeaba v-ascundeți, că tot am să vă găsesc ! strigă el. Mai bine arătați-vă

de bunăvoie !...

Apoi ascultă încordat, cu ochii țintă asupra coridorului. Nu se mai auzea nimic. Dar parcă aici începea să se simtă căldura, și hotărî să se întoarcă să le aștepte cîntînd la pian. Își aducea foarte bine aminte 'direcția din care venise, și știa că nu făcuse mai mult de douăzeci-treizeci de pași. Întinse brațele și înainta încet, cu prudență. Dar după cîțiva pași dădu cu mîinile de un paravan și se trase îndărăt speriat. Știa bine că, puține clipe în urmă, paravanul nu fusese acolo.

— Ce v-a apucat ? strigă. Dați-mi drumul !...

I se păru că aude iarăși rîsete înăbușite și foșnete, și atunci prinse curaj.

— Poate credeți că mi-e frică, începu el după o scurtă pauză, silindu-se să pară cît mai bine dispus. Dați-mi voie, dați-mi voie !... adăugă grăbit, ca și cum s-ar fi așteptat să fie întrerupt. Dacă am acceptat să mă joc cu voi de-a v-ați ascunselea, am făcut-o pentru că mi-a fost milă de voi. Asta e adevărul : nii-a fost milă de voi. V-am văzut de la început, copile nevinovate, închise aici, într-un bordei, la țigănci, și mi-am spus : Gavrilescule, fetele astea vor să-ți facă o farsă. Prefă-te că te lași păcălit. Lasă-le să creadă că nu știi să ghicești care-i țiganca. Așa e jocul... Așa e jocul ! strigă el cît putu mai tare. Și-acum, că ne-am jucat destul, ieșiți la lumină.

Ascultă, zîmbind, cu mîna dreaptă rezemîndu-se de paravan. În acea clipă auzi pași fugărindu-se în întuneric, foarte aproape de el. Se întoarse brusc și întinse brațele înaintea lui.

— Să vedem care ești, spuse. Să vedem pe cine am pus mîna. Oare am pus mîna pe țigancă ?

Dar după ce-și roti așa, multă vreme, brațele în neștire, se opri să asculte, și de data aceasta nu mai ajungea la el, de nicăieri, nici cel mai mic zgomot.

— Nu-i nimic, spuse ca și cum ar fi știut că fetele se găsesc la cîțiva pași de el, ascunse în întuneric. Mai așteptăm. Văd că nu știți încă cu cine aveți de-a face. Mai tîrziu o să vă pară rău. Aș

fi putut să vă învăț să cîntați la pian. V-ați fi îmbogățit cultura muzicală. V-aș fi explicat Liedurile lui Schumann. Ce frumusețe ! exclamă el cu fervoare. Ce muzică 'divină !

Simți din nou căldura, parcă mai puternic ca niciodată, și începu să se șteargă pe obraz cu mîneca tunicii. Apoi, descurajat, porni spre stînga, pipăind neconținut paravanul. Se oprea la răstimpuri și asculta, apoi pornea iar, grăbind pasul.

— Cine m-a pus să-mi pun mîntea cu niște copile ? izbucni deodată, cuprins brusc de furie. Pardon ! Am spus copile din gentilețe. Voi sînteți altceva. Știți voi bine ce sînteți. Sînteți țigănci. Fără nici o cultură. Analfabete. Care din voi știe unde se află Arabia ? Care din voi a auzit de Colonelul Lawrence ?

Paravanul părea că nu se mai sfîrșește, și cu cît înainta, cu atît căldura devenea mai insuportabilă. Își scoase tunică și după ce-și șterse furios fața și grumazul, o puse pe umărul gol, ca un prosop, și bîjbîi din nou, cu brațul, să regăsească paravanul. Dar de data aceasta întîlni un perete neted și răcoros, și se lipi de el, întinzînd amîndouă brațele. Rămase multă vreme lipit de perete, respirînd adînc. Apoi începu să se miște încet, fără să se deslipească de perete, tîrîndu-se de-a lungul lui. Cîtva timp în urmă descoperi că-și pierduse tunică și, pentru că transpira mereu, se opri, își scoase șalvării și începu să se șteargă pe față și pe tot corpul. În acea clipă i se păru că-l atinge ceva pe umăr, cu un țipăt scurt, sări speriat în lături.

— Dați-mi drumul ! strigă. V-am spus să-mi dați drumul !... Din nou cineva, ceva, o ființă sau un obiect cu neputință de precizat, îl atinse pe față, pe umeri, și atunci începu să se apere învîrtind orbește șalvării deasupra capului. Îi era din ce în ce mai cald, simțea broboanele de sudoare prelingîndu-i-se pe obraji, și gîfîia. Într-o zmcitură prea bruscă, șalvării îi scăpară din mîna și dispărură undeva, departe, în întuneric. Gavrilescu rămase o clipă cu brațul ridicat, strîngîndu-și spasmodic pumnul, ca și cum ar fi sperat să descopere, de la o clipă la alta, că se înșelase, că șalvării erau încă în puterea lui. Se simți deodată gol și se făcu mic, lăsîndu-se pe vine, proptindu-și mîinile pe covor și plecîndu-și fruntea, parcă ar fi fost gata s-o ia la goană. Începu să înainteze pipăind cu palmele covorul în jurul lui, tot sperînd că și-ar putea găsi șalvării. Descoperea la răstimpuri obiecte pe care îi era greu să le identifice, unele semănau la început cu o lădiță, dar se dovedeau a fi, pipăite mai bine, dovleci uriași înveliți în broboade, altele, care păreau la început perne «au suluri de divan, deveneau, corect pipăite, mingi,

49 _ Antologia nuvelei fantastice

— c. 403

770

Mircea Eliads

umbrele vechi umplute cu tărîțe, coșuri de rufe umplute cu jurnale, dar nu apuca să hotărască ce-ar fi putut fi, pentru că descoperea neconținut alte obiecte în fața lui și începea să le pipăie. Uneori îi ieșeau în față mobile mari, și Gavrilescu le ocolea prudent, căci nu le cunoștea formele și-i era teamă să nu le răstoarne.

Nu-și dădea seama de cînd umbla așa, în genunchi sau tîrîndu-se pe pîntec în întuneric. Renunțase la speranța că și-ar mai putea găsi șalvării. Ceea ce îl supăra tot mai mult era căldura. Parcă ar fi umblat în podul unei case acoperite cu tablă, într-o după-amiază de mare arșiță. Simțea în nări aerul încins și obiectele deveneau parcă tot mai calde. Trupul tot îi era learcă și trebuia să se oprească la răstimpuri ca să se odihnească. Se întindea atunci cît putea mai mult, depărtându-și picioarele și mîinile în cruce, ilipin-du-și obrazul de covor, respirînd adînc și agitat, țgîfîind.

O dată i se păru că ațipise, și-l trezi o adiere neașteptată, ca și cum s-ar fi deschis undeva o fereastră, lăsînd să pătrundă răcoarea nopții. Dar înțelese repede că era altceva, ceva care nu semăna cu nimic cunoscut, și o clipă rămase încremenit, simțînd cum i se răcește sudoarea pe spate. Nu-și putea aduce aminte ce s-a întîmplat după aceea. S-a speriat de strigătul pe care-l scosese și s-a trezit alergînd

nebunește în întuneric, lovindu-se de paravan, răsturnând oglinzi și tot felul de obiecte mărunte așezate curios pe covor, alunecând adesea și căzînd, dar ridicîndu-se repede și pornind-o din nou la fugă. Se surprinse sărind peste lădițe și ocolind oglinzile și paravanele, și atunci își dădu seama că pătrunsese într-o zonă de semiîntuneric, în care începea să se distingă contururile, în fundul coridorului, neobișnuit de sus în perete, părea că se deschide o fereastră, prin care se revărsa lumina amurgului de vară. Cînd intră în coridor, căldura ajunsese insuportabilă. Trebui să se oprească, să-și poată trage răsuflarea, și cu dosul palmei își culegea sudoarea de pe frunte, de pe obraji. Își auzea inima bătîndu-i-se să se spargă.

Înainte de a ajunge în dreptul ferestrei, se opri din nou, speriat. Ajungeau pînă la el voci, și rîsete, și zgomot de scaune trase pe parchet, parcă un întreg grup s-ar fi ridicat de la masă și s-ar fi îndreptat spre el. În acea clipă se văzu gol, mai slab decît se știa, cu oasele ieșinduri prin piele, și totuși cu pîntecul umflat și căzut, așa cum nu se mai văzuse vreodată. Nu imai avea timp să fugă înapoi. Apucă la întîmplare o draperie și începu să tragă. Simți că draperia e gata să cedeze și, proptindu-se cu picioarele în perete, se lăsă cu toată greutatea pe spate. Dar atunci se întîmplă

La țigănci

771

ceva neașteptat. Începu să simtă că draperia îl trage, cu o putere crescîndă, spre ea, astfel că puține clipe în urmă se trezi lipit de perete, și deși încercă să se desprindă lăsînd draperia din mâini, nu reuși, și foarte curînd se simți înfășurat, strîns din toate părțile, ca și cum ar fi fost legat și împins întrun sac. Era din nou întuneric și foarte cald, și Gavrilescu înțelese că nu va putea rezista mult, se iva sufoca. Încercă să țipe, dar gîtlejul îi era uscat, lemnos, și sunetele păreau înecate în pîslă.

Auzi un glas care i se părea cunoscut.

— Ia spune, boierule, ia mai spune.

— Ce să vă mai spun ? șopti el. V-am spus tot. Asta a fost tot. Am venit cu Elsa la București. Eram săraci amîndoi. Am început să dau lecții de pian...

Ridică puțin capul de pe pernă și dădu cu ochii de babă. Ședea la imăisuță, cu 'ibricul de cafea an mană, igata să umple din nou

ceștile.

— Nu, mulțumesc, eu nu mai beau ! spuse ridicînd brațul. Am băut destulă cafea, Mi-e teamă că n-am să mai dorm la noapte.

Baba își umplu ceașca, apoi puse ibricul pe un colț al măsuței.

— Ia mai ispune, stăruie ea. Ce-ai mai făcut ? Ce s-a mai

întîmplat ?

Gavrilescu rămase multă vreme pe gânduri, făcându-și vînt

cu pălăria.

— Apoi am început să ne jucăm de-a v-ați ascunselea, vorbi deodată cu un glas puțin schimbat, puțin sever. Firește, ele nu știau cu cine au de-a face. Eu sînt am serios, sînt artist, profesor de pian. Eu venisem aici din simplă curiozitate. Mă interesează lucrurile noi, necunoscute. Mi-am spus : Gavrilescule, iată o ocazie să-ți îmbogățești cunoștințele. N-am știut că e vorba de jocuri naive, copilărești. Vă închipuiți, m-am văzut deodată gol, și auzeam voci, eram sigur că dintr-un moment în altul... înțelegeți ce vreau să spun...

Baba clătină din cap și sorbi pe îndelete din cafea.

— Ce ți-am mai căutat pălăria, vorbi ea. Au răscolit fetele tot bordeiul pînă au dat de ea.

— Da, recunosc, a fost și vina mea, continuă Gavrilescu. Nu știam că, dacă nu le ghicesc la lumina zilei, va trebui să le caut, să le prind și să le ghicesc pe întuneric. Nu-mi spusese nimeni nimic. Și, repet, cînd m-am văzut gol, și ara simțit draperia strîn-gîndu-ise în jurul meu, ca un giulgiu, vă dau cuvîntul meu de onoare că era ca un giulgiu...

772

Atircea Eliade

— Ce-am mai pățimit pînă te-am îmbrăcat! spuse baba. Că nu voiai de loc să te lași îmbrăcat...

— Vă 'spun, draperia aceea era ca un giulgiu, mă istrîngea din toate părțile, mă înfășurase și mă strîngea de nu mai puteam respira. Și era o căldură ! exclamă făcîndu-și mai tare vînt cu pălăria. Mă mir că nu m-am sufocat!...

— Da, a fost foarte cald, spuse baba.

În acea clipă se auzi, depărtat, huruitul imetalic al tramvaiului. Gavrilescu își duse mîna la frunte.

— Ah ! exclamă, ridicîndu-se anevoie de pe sofa, cum trece timpul. M-am luat cu vorba 'și, din una din alta, am uitat că trebuie să mă duc pînă în strada Preoteselor. Închipuți-vă că imi-am uitat servieta cu partituri. Îmi spuneam azi după-amiază : Gavri-lescule, atenție, că parcă-parcă... Da, îmi spuneam ceva cam în felul acesta, dar nu-mi aduc bine aminte ce...

Făcu cîțivia pași spre ușă, apoi se întoarse, plecă puțin din umeri și spuse, salutînd cu pălăria :

—■ Mi-a părut bine de cunoștință.

În curte rămase neplăcut surprins. Deși soarele apusese, era mai cald decît fusese în plină după-aimiază. Gavrilescu își scoase haina, și-o puse pe umăr și, continuînd să-și facă vînt cu pălăria, traversă curtea și ieși. Depărtîndu-se de zidul adumbrit de arbori, regăsi căldura încinsă a ealdarîmului și mirosul de praf și asfalt topit. Umbla abătut, cu umerii căzuți, cu privirile risipite înaintea lui. În stație nu mai aștepta nimeni. Cînd auzi tramvaiul apropiindu-se, înălță brațul și-i făcu semn cu mîna.

Vagonul era aproape gol și avea toate ferestrele deschise. Se așeză în fața unui tînăr în cămașă și, pentru că văzu taxatorul apropiindu-se, începu să-și caute portofelul. Îl găsi mai repede decît s-ar fi așteptat.

— E ceva nemaipomenit ! exclamă. Vă dau cuvîntul meu de onoare că e mai rău ca în Arabia. Dacă ați auzit cumva de Colonelul Lawrence...

Tînărul zîmbi, distrat, apoi întoarse capul spre fereastră.

— Cam cît să fie ceasul ? întrebă Gavrilescu pe taxator.

— Opt și cinci.

— Ce ghinion ! Am să le găsesc la masă. Au să creadă ca tocmai d-aia aim venit atît de tîrziu, ca să le găsesc la masă. Înțelegeți, nuimi convine să creadă că... înțelegeți ce vreau să spun. Pe de altă parte, dacă le spun unde-am fost, M-me Voitinovici e o.

La țigănci

773

persoană curioasă, are să mă țină pînă la miezul nopții ca să-i

povestesc.

Taxatorul îl privise, zîmbind, și făcu semn cu ochiul tînărului.

— Spuneți-i c-ați fost la țigănci, și-o să vedeți, n-o să vă mai

întrebe nimic...

— Ah, nu, imposibil. O cunosc bine. E o femeie curioasă.

Mai bine nu spun nimic.

La stația următoare se urcară cîteva perechi tinere, și Gavrilescu se mută aproape de ei, ca să poată asculta mai bine conversația. Cînd socoti că poate intra în vorbă, ridică ușor brațul:

— Dacă-mi dați voie, am să vă contrazic. Eu, pentru păcatele mele, sînt profesor de pian, dar n-am fost făcut pentru asta...

— Strada Preoteselor, auzi el taxatorul, și, sculându-se brusc, salută și traversează grăbit coridorul.

Porni agale, făcându-și vînt cu pălăria. În dreptul numărului 18 se opri, își aranja cravata, își trecu mîna prin păr, și intră. Urcă încet scările pînă la etajul I, apoi sună apăsător. Cîteva clipe în urmă îl ajunse tînărul din tramvai.

— Ce coincidență, exclamă Gavrilescu, văzîndu-l că se oprește lîngă el.

Ușa se deschise larg și în prag apărură o femeie încă tînără, dar cu obrazul palid și veștejit. Avea un șorț de bucătărie și în mîna stîngă ținea un borcan de muștar. Dînd cu ochii de Gavrilescu, se încruntă.

— Ce poftiți ? întrebă.

— Mi-am uitat servieta, începu Gavrilescu intimidat. M-am luat cu vorba și am uitat-o. Am avut treburi prin oraș și n-am putut veni imai devreme.

— Nu înțeleg. Ce fel de servietă ?

— Dacă s-a așezat la masă n-o deranjați, continuă pripit Gavrilescu. Știu unde am lăsat-o. E lîngă pian.

Și dădu să intre, dar femeia nu se clinti din prag,

— Pe cine căutați dumneavoastră, domnule ?

— Pe Mme Voitinovici. Eu sînt Gavrilescu, profesorul de pian al Otiliei. N-am avut plăcerea să vă întîlnesc, adăugă politicos.

— Ați greșit adresa, spuse femeia. Aici e numărul 18.

— Dați-mi voie, începu din nou Gavrilescu, zîmbind. Cunosc apartamentul acesta de cinci ani. Pot spune că fac parte din familie. Vin aici de trei ori pe săptămînă.

Tînărul ascultase conversația rezemat de perete.

— Cum spuneți că o cheamă ? îl întrebă.

774

Mircea Eliade

— Doamna Voitinovici. E mătușa Otiliei. Otilia Pândelescu...

— Nu stă aici, îl întrerupse tînărul. Aici locuim noi, familia Georgescu. Dînsa, doamna din față, e soția tatălui meu. E născută Petrescu...

— Te rog să fii politicos, spuse femeia. Și să nu-mi vii acasă ou tot felul de persoane...

Apoi întoarse spatele și dispăru în coridor.

— Vă cer scuze pentru această scenă, spuse tînărul încercînd să zîmbească. E a treia soție a tatălui meu. Poartă pe umerii ei toate erorile căsătoriilor anterioare. Cinci băieți și-o fată.

Gavrilescu îl asculta tulburat, făcîndu-și vînt cu pălăria.

■— Regret, începu el, regret foarte sincer. N-am voit s-o supăr. E drept, ora e cam nepotrivită. E ora mesei. Dar vedeți, mîine dimineață am o lecție în Dealul Sporii. Am nevoie de servietă. Am Czerny II și III acolo. Sînt partiturile mele, cu interpretările mele personale însemnate pe margini. De aceea le port totdeauna la mine.

Tînărul îl privea, continuînd să zîmbească.

— Nu cred că nvaim făcut înțeles, îl întrerupse el. Ceea ce vreau să vă spun e că aici locuim noi, familia Georgescu. Locuim de patru ani.

— Imposibil ! exclamă Gavrilescu. Am fost aici acum cîteva ceasuri, am avut lecția cu Otilia de la două la trei. Apoi m-am luat cu vorba cu M-me Voitinovici.

— în strada Preoteselor 18, etajul ii ? tse miră timarul zîm-bind amuzat.

— Exact. Cunosc foarte bine casa. Vă spun unde e pianul. Vă duc acolo cu ochii închiși. E în salon, lîngă fereastră.

— Noi n-avem pian, spuse tînărul. încercați la alt etaj. Deși vă asigur că n-o să găsiți nici la etajul II. Acolo locuiește familia Căpitan Zamfir. încercați la etajul III. îmi pare rău, adăugă vă-zînd că Gavrilescu îl asculta speriat, făcîndu-și tot mai agitat vînt cu pălăria. Mi-ar fi plăcut să existe și o Otilie în casa asta...

Gavrilescu șovăi, privindu-l adînc în ochi.

— Vă mulțumesc, spuse el tîrziu. Să încerc și la etajul III. Deși vă dau cuvînmil meu de onoare că pe la trei, trei și un sfert eram aici — și întinse brațul cu fermitate, arătînd spre coridor.

începu să urce, răsuflînd greu. La etajul III își șterse îndelung fața cu una din batiste, apoi sună. Auzi pași mărunți, și curînd deschise ușa un băiețel de vreo cinci-șase ani.

—■ Ah, exclamă Gavrilescu, mi-e teamă că am confundat etajele. Căutam pe doamna Voitinovici...

Atunci apăru în uşă o femeie tânără care-i zîmbi :

— Doamna Voitinovici locuia la etajul I, spuse, dar s-a mutat, a plecat în provincie.

— A plecat de mult ?

— Oh, da, de mult. La toamnă se împlinesc opt ani. A plecat îndată ce s-a căsătorit Otilia.

Gavrilescu îşi duse mina la frunte şi începu să se frece. Apoi căută privirile femeii şi zîmbi cît putu mai blajin.

— Cred că faceţi o confuzie, începu el. Eu vă vorbesc de Otilia Pândeles, din clasa Vi-a de liceu, nepoata doamnei Voitinovici.

— Le-am cunoscut bine pe amîndouă, vorbi femeia. Cînd ne-am mutat noi aici, Otilia tocmai se logodise, ştiţi, a fost la început încurcătura aceea cu maiorul. Doamna Voitinovici nu voia să-şi dea consimţămîntul, şi avea dreptate, era prea mare diferenţa de vîrstă. Otilia era un copil, nu împlinise încă 19 ani. Din fericire, l-a întîlnit pe Frîncu, pe inginerul Frîncu, nu se poate să nu fi auzit dumneavoastră de el.

— Inginerul Frîncu ? repetă Gavrilescu... Frîncu ?

— Da, inventatorul. Au scris şi jurnalele...

— Inventatorul Frîncu, repetă Gavrilescu visător. Curios... Apoi întinse mîna, mîngîie băiatul pe cap şi, plecîndu-se scurt

de mijloc, salută :

— Vă rog să mă iertaţi. Cred că am confundat etajele. Tînărul îl aştepta fumînd, rezemat de uşă.

— Aţi aflat ceva ? îl întrebă.

— Doamna de sus pretinde că s-a măritat, dar vă asigur că e vorba de o confuzie. Otilia n-are nici 17 ani, e în clasa Vi-a de liceu. Am stat de vorbă cu doamna Voitinovici, am vorbit o sumă de lucruri, nu mi-a spus nimic.

— E curios...

— E chiar foarte curios, spuse Gavrilescu prinzînd curaj. De aceea, vă spun, nu cred nimic. Vă idau cuvîntul meu de onoare. Dar, în sfîrşit, ce să 'mai insist. E o confuzie la mijloc... Am să vin din nou mîine dimineaţă...

Și după ce salută, încep să coborâsc scările.

Gavrilescule, șopti îndată ce ajunsese în stradă, atenție, că începi să te ramolești. Începi să-ți pierzi memoria. Confunzi adresele... Zări **tramvaiul** apropiindu-se și grăbi pasul. De-abia când se așeză la fereastra deschisă începu să simtă o ușoară adiere.

- în sfârșit! exclamă el adresându-se doamnei din fața lui.

776

Mircea Eliade

Parcă-parcă...

Dar se trezi că nu știe cum să termine fraza, și zîmbi încurcat.

— Da, reluă după o scurtă pauză. Spuneam adineaori unui prieten : parcă-parcă am fi fost în Arabia. Colonelul Lawrence, dacă ați auzit de el...

Doamna continua să privească pe fereastră.

— Acum, într-un ceas, două, reîncepu Gavrilescu, are să vină și noaptea. Întinericul, vreau să spun. Răcoarea nopții. În sfârșit... O să putem respira...

Taxatorul se oprise în fața lui, așteptînd, și Gavrilescu începu să se caute prin buzunare.

— După miezul nopții o să putem respira, se adresă el taxatorului. Ce zi lungă ! adăugă puțin nervos, nereușind să-și găsească portmoneul. Cîte peripeții !... Ah ! în sfârșit, exclamă el și deschise repede portmoneul.

— Asta nu mai merge, spuse taxatorul înapoiindu-i bancnota. O schimbați la Bancă...

— Dar ce are ? întrebă Gavrilescu, învîrtind mirat bancnota între degete.

— S-a scos din circulație acum un an. O schimbați la Bancă.

— Curios ! făcu Gavrilescu privind bancnota cu mare atenție. Azj-dimineată era bună. Și la țigănci le primește. Am avut încă trei ca astea, și la țigănci le-a primit pe toate...

Doamna păli ușor și, ridicîndu-se ostentativ, trecu la celălalt capăt al tramvaiului.

— Nu trebuie să vorbiți de țigănci în fața unei doamne, îl muștră taxatorul.

— Toată lumea vorbește, se apără Gavrilescu. Trec de trei ori pe săptămână cu tramvaiul ăsta, și vă dau cuvîntul meu de onoare...

— Da, e adevărat, interveni un pasager. Vorbim toți, dar nu în fața doamnelor. E o chestie de bună cuviință. Mai ales acum că au să-și facă și iluminatii. Da, ida, și-a dat și municipalitatea consimțământul : au să facă iluminatii în grădină. Eu, pot să spun, sînt un om fără prejudecăți, dar iluminatiile la țigănci le consider o provocare...

— Curios, făcu Gavrilescu. N-am auzit nimic.

— Scrie în toate jurnalele, interveni un alt pasager. E o rușine ! exclamă ridicînd glasul. E nepermis !...

Cîțiva întoarseră capetele și, sub privirile lor muștrătoare, Gavrilescu își plecă ochii.

La țigănci

777

— Mai căutați, poate mai aveți și alți bani, spuse taxatorul. Dacă nu, coborîți la prima stație.

îmbujorat, neîndrăznind să-și ridice privirile, Gavrilescu reîncepu să se caute prin buzunare. Din fericire, portofelul cu mărunțiș era chiar deasupra, între batiste. Gavrilescu numără cîteva monezi și i le întinse.

— Mi-ați dat numai cinci lei, spuse taxatorul arătîndu-i în palmă.

— Da, pînă la Vama Poștei.

— Nu importa pînă unde este, dar biletul costă zece lei. Pe ce lume trăiți dumneavoastră ? adăugă taxatorul cu un glas sever.

— Trăiesc la București, spuse Gavrilescu ridicînd cu mîndrie privirile, și umblu cu tramvaiul de trei-patru ori pe zi, și fac asta de ani de zile, și întotdeauna am plătit cinci lei...

Aproape tot vagonul lasculta acum ou interes conversația. Cîțiva pasageri se apropiară și se așezară pe scaunele alăturate. Taxatorul săltă de mai multe ori monezile în palmă, apoi spuse :

— Dacă, nu vreți să-mi dați și restul, coborîți la stația următoare.

— Tramvaiul s-a scumpit de vreo trei-patru ani, vorbi cineva.

— De cinci ani, preciza taxatorul.

— Vă dau cuvîntul meu de onoare, începu patetic Gavrilescu.

— Atunci coborîți la prima stație, îl întrerupse taxatorul.

— Mai bine plătiți diferența, îl sfătui cineva, că pînă la Vama Poștei aveți o bucată bună ide mers.

Gavrilescu căută în portofel și întinse încă cinci lei.

— Se petrec lucruri curioase în țara asta, șopti el după ce se depărta taxatorul. Se iau hotărîri peste noapte, la 24 de ceasuri. Mai exact în șase. Vă dau cuvîntul meu de onoare... Dar, în sfîrșit, ce să mai insist ? A fost o zi teribilă. Și ce e mai grav, e că nu putem trăi fără tramvai. Eu, cel puțin, sînt silit să umblu de trei-patru ori pe zi cu tramvaiul. Și totuși o lecție de pian e o sută de lei. O bancnotă ca asta. Și acum, nici bancnota asta nu mai e bună. Trebuie să mă duc s-o schimb la Bancă...

— Dați-mi-o mie, spuse un domn în vîrstă. O schimb mîine la birou...

Scoase din portmoneu o bancnotă și i-o întinse. Gavrilescu o apucă cu mare grijă și o privi cu atenție.

— E frumoasă, spuse. S-au pus de mult în circulație ? Cîțiva pasageri se priviră între ei zîmbind.

— De vreo trei ani, spuse unul.

La țigănci

779

778

Mircea Eliade

— E curios că n-am văzut-o pînă 'acum. E drept, sînt cam distrat. Am fire de artist...

Așeză bancnota în portmoneu, apoi își lăsă privirile pe fereastră.

— S-a făcut noapte, spuse. În sfîrșit!

Se simți deodată obosit, istovit și, rezemîndu-și capul în palmă, închise ochii. Rămase așa pînă la Vama Poștei.

Încercase zadarnic să 'deschidă ușa cu cheia, apoi apăsase pe butonul soneriei, și după ce bătuse de mai multe ori, cît mai puternic, la ferestrele sufrageriei, se întoarse în fața ușii de la intrare și începu să bată cu pumnul. Curînd, la fereastra deschisă a unei case vecine apăru, idin întuneric, un bărbat în cămașă de noapte și strigă răgușit:

— Ce e scandalul ăsta, domnule ?... Ce te-a apucat ?

— Scuzați, făcu Gavrilescu. Nu știu ce s-a întîmplat cu ne-vastă-mea. Nu răspunde. Și s-a stricat și cheia, nu pot să intru în casă.

— Dar de ce să intri ? Cine ești dumneata ? Gavrilescu se îndreaptă spre fereastră și salută :

— Deși sîntam vecini, încep eu, nu cred că am avut plăcerea să vă cunosc. Numele meu e Gavrilescu și locuiesc aici cu soția mea, Elsa...

— Atunci ați greșit adresa. Aici locuiește domnul Stanescu. Și nu e acasă, e plecat la băi.

— Dați-mi voie, îl întrerupse Gavrilescu. îmi pare rau că trebuie să vă contrazic, dar cred că faceți o confuzie. Aici, la numărul 101, locuim noi, Elsa și cu mine. Locuim de patru ani-

— Dar încetați, domnilor, odată, că nu putem dormi ! strigă, cineva. Ce Dumnezeu ?

— Pretinde că locuiește în casa domnului Stanescu...

— Nu pretind, protestă Gavrilescu. Aici e casa mea, și nu-permit nimănui. Și înainte de toate vreau să știu unde este Elsa, ce s-a întîmplat cu ea...

— întrebați la comisariat, vorbi cineva de la etaj. Gavrilescu ridică speriat capul :

— De ce la comisariat ? Ce s-a întîmplat ? strigă el emoționat. Știți ceva ?

— Nu știu nimic, dar vreau să dorm. Și dacă dumneavoastră

o să stați toată noaptea de vorbă...

— îmi dați voie, făcu Gavrilescu. Și mie mi-e somn, sînt, pot spune, foarte obosit... Am avut o zi teribilă. Călduri ca în Arabia.-

Dar nu înțeleg ce s-a întîmplat cu Elsa. De ce nu răspunde ? Poate i s-o fi făcut rău și o fi leșinat.

Și reîntorcîndu-se în fața ușii de la numărul 101, încep din nou să bata cu pumnul, tot mai puternic.

— Nu ți-am spus, domnule, că nu e acasă ? Că domnul Stanescu e plecat la băi ?

— Chemați poliția ! se auzi o voce ascutită de femeie. Chemați imediat poliția !

Gavrilescu se opri brusc și se rezemă de ușă, respirînd greu. Se simți deodată foarte obosit și se așeză pe o treaptă, își prinse fruntea în palme. Gavrilescule, șopti, atenție, că s-a întîmplat ceva foarte serios, și nu vor să-ți spună. Ține-te bine, fă un efort de

memorie...

— M-me Trandafir ! exclamă el. Trebuia să mă gîndesc de la început. M-me

Trandafir ! strigă, ridicându-se și îndreptându-se spre casa din față. M-me Trandafir !...

Cineva care rămăsese la fereastră spuse cu un glas mai potolit:

- Lăsați-o să doarmă, săraca.
- E urgent!
- Lăsați-o să doarmă, Dumnezeu s-o ierte, c-a murit de mult.
- Imposibil ! făcu Gavrilescu. Am vorbit cu ea azi-dimineață.
- O confundați poate cu soră-sa, Ecaterina : M-me Trandafir a murit acum cinci ani.

Gavrilescu rămase o clipă împietrit, apoi băgă mâinile în buzunare și scoase câteva batiste.

- Curios, șopti el târziu.

Se întoarse agale, și urcând cele trei trepte de la numărul 101, își luă pălăria și și-o puse pe cap. Mai încercă o dată clanța, apoi coborî și se depărta șovăitor. Umbla încet, fără gânduri, ștergîn-du-se în neștire cu batista. Cîrciuma din colț era încă deschisă și, după ce-i dădu tîrcoale, se hotărî să intre.

- Nu mai servim decît la pahar, spuse băiatul. Închidem două.

la

Dar cît e ceasul acum

- La două ? se miră Gavrilescu.
- E două. E chiar două trecute...
- E teribil de târziu, șopti Gavrilescu, mai mult pentru sine. Apropiindu-se de teighea, i se păru că recunoaște figura cîrciumarului, și inima începu să-i bată.
- Nu sînteți dumneavoastră domnul Costică ? întrebă.
- Eu sînt, spuse cîrciumarul, privindu-l lung. Parcă v-aș cunoaște, adăugă după o pauză.

— Barcă, parcă... începui Gavrilescu, apoi își pierdu firul și tăcu, zîmbind încurcat. Am fost pe aici de mult, reluă el, aveam niște prieteni. M-me Trandafir.

— Da, Dumnezeu «-o ierte...

— M-me Gavrilescu, Elsa...

— Ah, ce-a mai fost și cu dînsa, îl întrerupse cîrciumarul, nici pînă în ziua de azi nu se știe ce s-a întîmplat. L-a căutat poliția cîteva luni și n-a putut să dea de el, nici viu, nici mort... Parcă ar fi intrat în pămînt... Biata M-me Elsa, l-a așteptat ce l-a așteptat, și pe urmă a plecat la familia ei în Germania. Și-a vîndut lucrurile și a plecat. N-aveau cine știe ce, erau săraci. Mă bătea gîndul să cumpăr eu pianul.

— Va să zică a plecat în Germania, spuse Gavrilescu visător. A plecat de mult ?

— De mult, de mult. La cîteva luni după ce a dispărut Gavrilescu. La toamnă se împlinesc 12 ani. A scris și în ziare...

— Curios, șopti Gavrilescu, începînd să-și facă vînt cu pălăria. Și eu dacă ți-aș spune dumitale, dacă ții-aș spune că azi-dimi-neață, și-ți dau cuvîntul meu de onoare că nu exagerez, azi-di-mineață am stat cu ea de vorbă... Ceva mai malt. La prînz am mîncat împreună. Pot să-ți spun și ce-am mîncat...

— S-o fi întors, vorbi cîrciumarul privindul nedumerit.

— Nu, nu s-a întors, n-a plecat de loc. E la mijloc o confuzie. Acum sînt cam obosit, dar mîine dimineață am să-i dau eu de rost...

Se înclină ușor și ieși.

Înainta agale, cu pălăria într-o rîină și batista în cealaltă, oprindu-se îndelung pe fiecare bancă, să se odihnească. Era o noapte clară, fără lună, și pe străzi începea să se reverse răcoarea grădinilor. Tîrziu îl ajunse din urmă o trăsură cu un cal.

— Încotro, boierule ? întrebă birjarul. —■ La țigănci, răspunse Gavrilescu.

— Atunci urcați, vă duc pe doi poli, spuse birjarul oprind trăsura.

— Îmi pare rău, dar nu prea am bani. Mi-a mai rămas o sută de lei și ceva mărunțiș. Și suta îmi trebuie ca să pot intra la țigănci.

—■ E imai mult, vorbi birjarul începînd să rîdă. Nu v-ajunge o sută de lei.

— Eu atîta am plătit azi după-amiază. Noapte bună, adăugă el, pornind din v nou.

Dar trăsura se ținea după el la pas.

La țigănci

781

— Asta-i regina nopții, spuse birjarul aspirînd adînc. Asta-i din grădina domnului General. D-aia îmi place să trec pe-aici, noaptea. Am mușterii, n-am mușterii, eu trec pe-aici în fiecare noapte. Grozav ce-mi plac florile.

— Ai fire de artist, spuse Gavrilescu, zîmbind.

Apoi se așeză pe o bancă și-l salută cu mîna. Dar birjarul opri brusc trăsura și o aduse lîngă el, în dreptul băncii. Își scoase tabachera și începu să-și răsucească o țigară.

— Îmi plac florile, spuse. Caii și florile. În tinerețe am fost dricar. Ce frumusețe ! Șase cai, îmbrăcați în negru și înmuiiați în aur, și flori, flori, sumedenie de flori !... Ei, a trecut tinerețea, s-au dus toate. Am îmbătrînit, am ajuns birjar de noapte, cu un singur cal.

Își aprinse țigara și trase un fum pe îndelete.

— Va să zică la țigănci, începu el tîrziu.

— Da, e o chestie personală, se grăbi Gavrilescu să explice. Am fost azi după-masă pe-acolo, și a ieșit o sumă de încurcături.

— Ah, țigăncile, făcu birjarul cu tristețe. Dacă n-ar fi țigăncile. adăugă el, coborînd glasul. Dacă n-ar fi...

— Da, spuse Gavrilescu, toată lumea vorbește. În tramvai, vreau să spun. Cînd trece tramvaiul prin fața grădinii, toată lumea vorbește de țigănci...

Se ridică de pe bancă și porni din nou la drum, cu trăsura ținîndu-se la pas după el.

— S-o luăm pe-aici, spuse birjarul arătînd cu biciul o străduță, că tăiem drumul... Și pe-aici trecem pe la biserică. A înflorit și acolo regina nopții. E drept, nu e ca la General, dar o să vedeți, n-o să vă pară rău...

— Ai fire de artist, spuse Gavrilescu visător.

În dreptul bisericii se opriră amîndoi să respire parfumul florilor.

— Parcă ar mai fi și altceva decît regina nopții, spuse Gavrilescu.

.

— Ah, sînt fel de fel de flori. Dacă a fost vreoinmormintare astăzi, au rămas flori multe. Și acum, spre dimineață, toate florile astea încep din nou să miroasă... Veneam des pe-aici, cu dricul. Era o frumusețe !...

își fluieră scurt calul și porni o dată cu Gavrilescu.

— Acum nu mai avem mult, spuse. De ce nu urcați ?

— îmi pare rău, dar n-am bani...

— îmi dați din mărunțiș. Urcați...

782

Mircea Ellade

Gavrilescu șovăi cîteva clipe, apoi, cu un efort, urcă. Dar îndată ce se urni trăsura, își lăsa capul pe perna trăsorii și adormi.

— Era frumos, începu birjarul. Era biserică bogată, și tot lume bună... Tinerețe...

întoarse capul și, văzîndu-l că doarme, începu să fluiere ușor, și aalul își învioră pasul.

—■ Am ajuns, strigă el, dându-se jos de pe capră. Dar sînt porțile închise...

începu să-l scuture, și Gavrilescu se deșteptă tresărind.

— Sînt porțile închise, repetă birjarul. Trebuie să sunați... Gavrilescu își luă pălăria, își aranja cravata și coborî. Apoi

începu să-și caute portofelul cu mărunțiș.

— Nu mai căutați, spuse birjarul. îmi dați altă dată. Eu tot am să aștept aici, adăugă. La ora asta, dacă mai pică vreun mușteriu, tot pe-aici îl găsesc.

Gavrilescu îl salută cu pălăria, apoi se apropie de poartă, căută soneria și apăsă pe buton. Chiar în acea clipă poarta se deschise și, intrînd în curte, Gavrilescu se îndreptă spre boschet. Se mai zărea la fereastră o lumină plăpîndă. Bătu sfios la ușă și, văzînd că nu-i răspunde nimeni, puse mîna pe clanță și intră. Baba adormise cu capul pe măsuță.

— Sînt eu, Gavrilescu, spuse, bătînd-o ușor pe umăr. Mi-ați făcut o groază de încurcături, adăugă, văzîndo că se deșteaptă și începe să caște.

—■ E tîrziu, spuse baba, frecîndu-se la ochi. Nu mai e nimeni. Dar privindu-l lung, îl recunosc.

— Ah, tot dumneata ești, muzicantul. Mai e doar nemțoaica. Ea nu doarme

niciodată...

Gavrilescu își simți din nou inima bătându-i și începu ușor să tremure.

— Nemțoaica ? repetă el.

— O sută de lei, spuse baba.

Gavrilescu încăpu să-și caute portmoneul, dar mâinile îi tremurau tot mai tare, și când îl găsi, între batiste, portmoneul îi alunecă pe covor.

— Vă cer iertare, spuse plecându-și cu greutate față de el. Sînt cam obosit. A fost o zi teribilă...

Baba luă bancnota, se ridică de pe scăunaș și, din prag, îi arătă cu brațul casa cea mare :

La țigănci

783

— Vezi să nu te rătăcești, îi spuse. Să ții drept pe coridor, și să numeri șapte uși. Și când oi ajunge la a șaptea, să bați de trei ori și să spui : „Eu sînt, m-a trimis baba”.

Apoi își opri un căscat, bătându-și gura cu palma, și închise ușa. Respirînd anevoie, Gavrilescu se îndreptă încet spre clădirea care strălucea argintie sub stele. Urcă treptele de marmoră, deschise ușa și rămase o clipă nehotărît. În fața lui se întindea un coridor slab luminat, și Gavrilescu simți din nou cum inima începe să i se zbată, parcă ar fi stat să se spargă. Începu să înainteze, emoționat, numărînd cu glas tare ușile pe lîngă care trecea. Curînd se trezi că numără : treisprezece, paisprezece... și se opri, dezorientat. Ga-vrilescule, șopti, atenție, că iar ai făcut o încurcătură. Nu treisprezece, nu paisprezece, ci șapte. Așa a spus baba, să numeri șapte uși...

Voi să se întoarcă și să numere din nou, dar după cîțiva pași se simți sleit de puteri și, oprindu-se în fața primei uși la îndemînă, bătă de trei ori și intră. Era un salon mare și simplu, aproape sărăcăcios mobilat, iar în dreptul ferestrei, privind spre grădină, se profila umbra unei femei tinere.

— Scuzați, începu Gavrilescu cu greutate. Am numărat greșit. Umbra se dezlipi de la fereastră și se îndreptă spre el, cu pași

moi, și un parfum uitat îi reveni deodată în amintire.

— Hildegard ! exclamă, lăsînd să-i cadă pălăria din mînă.

— De cînd te-aștept, spuse fata apropiindu-se. Te-am căutat peste tot...

— Am fost ia berărie, șopti Gavrilescu. Dacă n-aș fi fost cu ea la berărie, nu s-ar fi întâmplat nimic. Sau dacă aș fi avut ceva bani la mine... Dar așa, a plătit ea, Elsa, și înțelegi, m-am simțit obligat... Și acum e târziu, nu e așa ? E foarte târziu...

— Ce importanță poate să aibă, spuse fata. Hai să mergem...

— Dar nu mai am nici casă, nu mai am nimic. A fost o zi teribilă... M-am luat cu vorba cu M-me Voitinovici și-am uitat servieta cu partituri...

— Întotdeauna ai fost distrat, îl întrerupse. Să mergem...

— Dar unde ? Unde ? încercă Gavrilescu să strige. În casa mea s-a mutat cineva, i-am uitat numele, dar e cineva pe care nu-l cunosc... Și nici măcar nu e acasă, ca să-i putem explica. E plecat la băi...

— Vino cu mine, spuse fata apucându-l de mână și trăgându-l

ușor în coridor.

— Dar n-am nici bani, continuă Gavrilescu în șoaptă. Tocmai acum când s-au schimbat banii și s-a scumpit tramvaiul...

784

Mircea Eliade

— Ai rămas același, spuse fata, începând să rîdă. Ți-e frică.

— Dintre cunoscuți n-a mai rămas nimeni, continuă Gavrilescu, în șoaptă. Toată lumea e la băi. M-me Voitinovici, de care m-aș fi putut împrumuta, lumea spune că ar fi plecat în provincie... Ah, pălăria, exclamă, și voi să se întoarcă.

— Las-o, răspunse fata. N-o să avem nevoie de ea acum.

— Nu se știe, nu se știe, stăruie Gavrilescu să-și desprindă mîna din mîna fetei. E o pălărie foarte bună, e aproape nouă.

— E adevărat ? se miră fata. Tu încă nu înțelegi ? Nu înțelegi ce ți s-a întâmplat, acum, de curînd, de foarte curînd ? E adevărat că nu înțelegi ?

Gavrilescu o privi adînc în ochi, și oftă.

— Sînt cam obosit, spuse, iartă-mă. A fost o zi teribilă... Dar acum parcă încep să mă simt mai bine..

Fata îl trase ușor după ea. Traversă curtea și ieșiră fără să mai deschidă poarta. Birjarul îi aștepta, moțăind, și fata îl trase tot atît de ușor după ea în trăsură.

—• Dar îți jur, începu Gavrilescu, în șoaptă, îți dau cuvîntul meu de onoare că nu mai

am nici un ban...

— Încotro, domnișoară ? Întrebă birjarul. Și cum vă duc ? La pas sau mai repejor ?

— Ia-o spre pădure, pe drumul ăla mai lung, spuse fata. Și rrvînă încet. Nu ne grăbim...

— Hei, tinerețe ! făcu birjarul, fluierînd ușor calul.

Îi ținea mîna prinsă în mîinile ei, dar se rezemase cu capul pe pernă, cu ochii pe cer. Gavrilescu o privea adînc, concentrat.

— Hildegard, începu el tîrziu. Se întîmplă ceva cu mine, și nu știu bine ce. Dacă nu te-aș fi auzit vorbind cu birjarul, aș crede că visez...

Fata întoarse capul spre el și—i zîmbi.

— Toți visăm, spuse. Așa începe. Ca, într-un vis...